

গজানন

বনাম

মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ আৰু অন্যান্য

২০ নৱেম্বৰ, ১৯৯৬

[ন্যায়াধীশ ডক্টৰ এ.এচ. আনন্দ আৰু ন্যায়াধীশ কে.টি.থমাচ]

ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইন, ১৮৬০

ধাৰা ৩০২/৩৪-আপীলকাৰীৰ লগতে আন এজনক হত্যাৰ অভিযোগত দোষী সাব্যস্ত কৰা হয়-বিচাৰ আদালতে চাক্ষুশ সাক্ষী বুলি দাবী কৰা সাক্ষীসকলে প্ৰকৃত ঘটনাটো দেখা নাছিল বুলি তেওঁলোকক দোষমুক্ত কৰিছিল-তেওঁলোকৰ সাক্ষ্য বিশ্বাসযোগ্য যেন নালাগে আৰু চিকিৎসা সম্বন্ধীয় প্ৰমাণক বিৰোধীতা কৰে-গোচৰটোৰ সমৰ্থনৰ বাবে ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ এক স্বীকাৰোক্তি অভিযোজন পক্ষই উপস্থাপন কৰিছিল; অভিযোজন পক্ষই কোৱা ধৰণে ঘটনাটো সংঘটিত হোৱা নাছিল-আপীল দাখিল কৰাত উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৩০২ ধাৰাত আপীলকাৰীক দোষী সাব্যস্ত কৰে আৰু আনজন আচামীক দোষমুক্ত কৰে-মতপোষণ কৰা হয় যে উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষমুক্ত কৰাৰ নিৰ্দেশত হস্তক্ষেপ কৰা উচিত নহয় যেতিয়ালৈকে বিচাৰ আদালতৰ তথ্য বিকৃত বা অযুক্তিকৰ বুলি বিবেচনা কৰা নহয়-বিচাৰ আদালতে আপীলকাৰীক দোষমুক্ত কৰাৰ স্পষ্ট আৰু পৰ্যাপ্ত কাৰণ আগবঢ়াইছিল-উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষমুক্ত কৰাৰ ৰায় বাতিল কৰাৰ সময়ত বিচাৰ আদালতে দিয়া কাৰণসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব নিদিলে বা খণ্ডন কৰা নাছিল-উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায় বাতিল।

ফৌজদাৰী আইন, ১৯৭৩:

ধাৰা ৩৭৮-দোষমুক্ত হোৱাৰ বাবে আপীল-দোষমুক্ত হোৱাৰ বিৰুদ্ধে দাখিল কৰা আবেদনৰ গোচৰৰ মোকাবিলা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ন্যায়িক দৃষ্টিভঙ্গী সতৰ্ক, সাৱধান আৰু

নিখুঁত হ'ব লাগিব-উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই নীতিবোৰক অৱহেলা কৰিছিল আৰু দোষমুক্ত কৰাৰ এক উপযুক্ত নিৰ্দেশত ভুলকৈ হস্তক্ষেপ কৰিছিল।

ফৌজদাৰী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: ফৌজদাৰী আপীল নং-৭০৮/১৯৯১

ব'ম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ফৌজদাৰী আপীল নং-২৮৫/১৯৮৫ গোচৰত ১১.৮.৮৯ তাৰিখে প্ৰদান কৰা ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা।

আপীলকাৰীৰ হৈ লোকেশ কুমাৰ আৰু আৰ. এছ. সোধি।

উত্তৰদাতাসকলৰ হৈ ডি.এম. নৰ্গোলকাৰ আৰু এছ.এম. যাধৱ।

ন্যায়ালয়ে তলত দিয়া আদেশ প্ৰদান কৰে:

১৯৮৪ চনৰ ১০ ছেপ্টেম্বৰ তাৰিখে সংঘটিত হোৱা এক ঘটনাৰ সন্দৰ্ভত বুলধানাৰ বিদ্বান সত্ৰ ন্যায়াদীশে দ্বিয়ানদেও আৰু আপীলকাৰীৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ৩০২/৩৪ ৰ অধীনত এক অপৰাধৰ বিচাৰ কৰিছিল, য'ত মূৰত কৰা আঘাতৰ ফলত মূৰৰ হাড় ভাঙি সূৰ্যভানৰ মৃত্যু হৈছিল। বিচাৰ আদালতে নিৰ্ণয় কৰে যে অভিযোজন সাক্ষী-২ গংগুবাই আৰু অভিযোজন সাক্ষী-৩ উকান্ডা, যি দুগৰাকীয়ে দাবী কৰিছিল যে মৃতকক মূৰত গধুৰ পাথৰেৰে আঘাত কৰাৰ পিছত আপীলকাৰীয়ে তেওঁক "চুচৰাই নিয়া" (টানি অনা) দেখিছিল, প্ৰকৃততে তেওঁলোকে ঘটনাটো বা ইয়াৰ কোনো অংশ দেখাই নাছিল আৰু সেয়েহে তেওঁলোকৰ সাক্ষ্যই বিশ্বাসৰ সৃষ্টি নকৰে। বিচাৰ আদালতে অভিযোজন সাক্ষী-১ ডাঃ কাশীনাথ মতিৰামে প্ৰদান কৰা চিকিৎসা প্ৰমাণৰ কথাও উল্লেখ কৰিছিল আৰু অভিযোজন সাক্ষী-২ আৰু অভিযোজন সাক্ষী-৩ ৰ সাক্ষ্যৰ সৈতে চিকিৎসকৰ মতামতৰ পাৰ্থক্য দেখা পোৱা গৈছিল। বিচাৰ আদালতে মত পোষণ কৰিছিল যে অভিযোজন পক্ষই গোচৰটো সমৰ্থন কৰিবলৈ আপীলকাৰীয়ে প্ৰদান কৰা ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ স্বীকাৰোক্তি, প্ৰদৰ্শক পি.-২২ উপস্থাপন কৰে। এই বুলি মতপোষণ কৰা হয় যে অভিযোজন পক্ষই অভিযোগ কৰা ধৰণে অভিযোগ প্ৰমাণিত হোৱা নাছিল আৰু অভিযোজন পক্ষই কোৱা ধৰণে আৰু স্থানত ঘটনা সংঘটিত হোৱা নাছিল। বিচাৰ আদালতে এই তথ্যৰ ভিত্তিত

আপীলকাৰী আৰু তেওঁৰ সহ-আচামীক দোষমুক্ত কৰিছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে আপীলকাৰী দোষমুক্ত হোৱাৰ বিৰুদ্ধে ৰাজ্য চৰকাৰৰ আবেদনৰ ভিত্তিত আপীলকাৰীৰ সন্দৰ্ভত পূৰ্বৰ তথ্য বাতিল কৰি ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ধাৰা ৩০২ ৰ অধীনত দোষী সাব্যস্ত কৰি যাবজ্জীৱন কাৰাদণ্ডৰ শাস্তি প্ৰদান কৰে। কিন্তু বিজ্ঞ অধিবক্তাই সহ-আচামী জনৰ দোষমুক্ত হোৱাৰ বিৰুদ্ধে আবেদন দাখিল নকৰাৰ বাবে সহ-আচামী জনক দোষমুক্ত কৰা হয়।

আমি পক্ষসমূহৰ বিজ্ঞ অধিবক্তা সকলৰ যুক্তিসমূহ শুনিলো আৰু গোচৰটোত উপস্থাপন কৰা প্ৰমাণসমূহ পুংথানুপুংথভাৱে বিশ্লেষণ কৰিলো।

উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষমুক্তকৰণৰ বিৰুদ্ধে দাখিল কৰা আবেদনৰ ওপৰত সঠিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নাছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে অভিযোজন সাক্ষী-২ আৰু অভিযোজন সাক্ষী-৩ ক ঘটনাটোৰ চাক্ষুশ সাক্ষীৰ দৰে বিবেচনা কৰিছিল আৰু মত প্ৰকাশ কৰিছিল যে বিচাৰ আদালতৰ "এই গোচৰটোত কোনো প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ নাই বুলি কৰা মন্তব্য স্পষ্টভাৱে ভুল"। উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ মতে "এই সাক্ষীসকলে শিলৰে কৰা আক্ৰমণৰ প্ৰত্যক্ষ সাক্ষী নহ'লেও তেওঁলোকৰ অতি পতিয়ন যোগ্য সাক্ষ্যক নুই কৰিব নোৱাৰি"। বিচাৰ আদালতৰ সিদ্ধান্তক অসন্মতি জনোৱা কাৰণটো আমি বুজিব পৰা নাই। যদি উচ্চ ন্যায়ালয়ে বিবেচনা কৰে যে, অভিযোজন সাক্ষী-২ আৰু অভিযোজন সাক্ষী-৩ য়ে মৃতকৰ ওপৰত হোৱা প্ৰকৃত আক্ৰমণটো দেখা নাছিল, তেন্তে তেওঁলোকে আক্ৰমণৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ প্ৰদান কৰা বুলি কেনেদৰে গণ্য হ'ল, বোধগম্য নহ'ল। একেদৰে, প্ৰদৰ্শক পি.-২২ মোকাবিলা কৰোতে, উচ্চ ন্যায়ালয়ে অভিযোজন সাক্ষী-৭ ৰ সাক্ষ্যক অবিশ্বাস কৰি বিচাৰ আদালতে উত্থাপন কৰা কাৰণবোৰ একেবাৰে আলোচনা নকৰাকৈ মত প্ৰকাশ কৰিছিল যে সেই পত্ৰৰ এটা বাক্য স্বীকাৰোক্তিৰ সমান। ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ স্বীকাৰোক্তি বুলি ইয়াৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে স্পষ্টভাৱে এইটো উপেক্ষা কৰিছিল যে আপীলকাৰীয়ে প্ৰকৃততে প্ৰদৰ্শক পি.-২২ খন লিখিছিল নে নাই প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ নথিত কোনো প্ৰমাণ নাই। আপীলকাৰীয়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আইনৰ, ধাৰা ৩১৩ ৰ অধীনত তেওঁ পত্ৰখন লেখা কথাটো অস্বীকাৰ কৰিছিল। তেনেহ'লে, কেনেকৈ এইটো প্ৰমাণ কৰিবলৈ পৰ্যাপ্ত বুলি বিবেচনা কৰা হ'ব যে কেৱল আপীলকাৰীয়েই প্ৰদৰ্শক পি.-২২ খন লিখিছিল। অভিযোজন

পক্ষই আপীলকাৰীৰ হাতৰ আখৰ প্ৰমাণ কৰিবলৈ আন কোনো অতিৰিক্ত প্ৰমাণ দাখিল নকৰিলে। এই সন্দৰ্ভত বিশ্লেষণ কৰিবলৈ কোনো বিশেষজ্ঞক মাতা হোৱা নাছিল। তদুপৰি, প্ৰদৰ্শক পি.-২২ খন সম্পূৰ্ণৰূপে পঢ়ি আমি ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ স্বীকাৰোক্তি হিচাপে চিনাক্ত কৰিব পৰা নাছিলো, যুক্তিৰ স্বাৰ্থত যদিও আমি ধৰি লৈছো যে চিঠিখন সঁচাকৈয়ে আপীলকাৰীয়ে লিখিছে। প্ৰদৰ্শক পি.-২২ খন আপীলকাৰীয়ে লিখা বুলি আৰু ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ স্বীকাৰোক্তি হিচাপে ধৰি উচ্চ ন্যায়ালয়ে স্পষ্টভাৱে ভুল কৰিছিল।

উচ্চ ন্যায়ালয়ে অভিযোগৰ প্ৰমাণৰ ক্ষেত্ৰটো কিছুমান স্পষ্ট দুৰ্বলতাক অৱহেলা কৰা দেখা গৈছে। অভিযোগ অনুসৰি, গোবিন্দ শ্বিন্দেৰ পথাৰত ঘটনা সংঘটিত হৈছিল। আঘাত কৰাৰ পিছত আপীলকাৰীয়ে গুৰুতৰভাৱে আহত মৃতকজনৰ শৰীৰটো প্ৰায় ৫০ ফুট দূৰত্বলৈ চুচৰাই (টানি) লৈ ৰাক্বানীৰ পথাৰত এৰি থৈ যোৱাৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছে। ইয়াৰ কাৰণ সহজে বোধগম্য। যদিহে প্ৰকৃততে এই কাৰ্য্য সংঘটিত নহ'লহেঁতেন, মৃতকক টানি অনা দেখা বুলি দাবী কৰা সাক্ষী দুগৰাকী- অভিযোজন সাক্ষী-২ আৰু অভিযোজন সাক্ষী-৩ য়ে, টানি নিওতে দেখা নাপালেহেঁতেন বা আপীলকাৰীক চিনাক্ত কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন। আপীলকাৰীয়ে মৃতদেহটো গোবিন্দ শ্বিন্দেৰ পথাৰৰ পৰা ৰাববানীৰ পথাৰলৈ টানি অনাৰ কোনো প্ৰয়োজন নাছিল, ফলত, তেওঁক চিনাক্ত কৰিবলৈ সহজ হ'ল। এনে লাগিছে যেন অভিযোজন সাক্ষী-২, যি মৃতকৰ পত্নী, তেওঁ আপীলকাৰীক ৰাক্বানীৰ পথাৰত মৃতদেহটো পেলাই পলায়ন কৰা দেখিছিল বুলি দাবী কৰিবলৈকে মৃতকক টানি নিয়াৰ কাহিনীটো ৰচা হৈছিল। ইয়াৰ লগতে আন এটা উল্লেখযোগ্য কাৰকে এই কাহিনীটোক আৰু অধিক জোৰদাৰ কৰি তুলিছে। তদন্তকাৰী বিষয়াজনে চুৰতহাল প্ৰতিবেদনত, মৃতকৰ ভৰি আৰু শৰীৰৰ অন্যান্য অংশত টানি অনাৰ চিন আৰু ঘৰ্ষণৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি টানি অনা কাহিনীটোক সমৰ্থন কৰিছে। অভিযোজন সাক্ষী-১, যি মৰণোত্তৰ পৰীক্ষা সম্পন্ন কৰিছিল, অৱশ্যে স্পষ্টভাৱে সাক্ষ্য প্ৰদান কৰিছিল যে মৃতকৰ শৰীৰত, মূৰৰ আঘাতৰ বাহিৰে এনে কোনো আঘাতৰ চিহ্ন দেখা পোৱা নগ'ল। অভিযোজন সাক্ষী-১ এ দৃঢ়তাৰে কৈছিল যে যদি মৃতদেহটো টানি অনা হৈছিল আৰু ৰক্ষ পৃষ্ঠৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিছিল, তেন্তে ইয়াৰ ঘৰ্ষণৰ ফলত হোৱা দাগ নিশ্চয় থাকিল হেঁতেন, কিন্তু মৃতকৰ শৰীৰত তেনে কোনো ঘৰ্ষণৰ ফলত হোৱা দাগ পোৱা

নগ'ল। তদন্তকাৰী বিষয়াজনে ৰচনা কৰা মৃতকক টানি নিয়াৰ কাহিনীটো লগতে ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাহিৰৰ স্বীকাৰোক্তি, প্ৰদৰ্শক পি.-২২, ৰ পৰা দেখা যায় যে তদন্ত নিৰপেক্ষভাৱে কৰা হোৱা নাছিল আৰু এই গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশটো উচ্চ ন্যায়ালয়ে সঠিকভাৱে বিবেচনা কৰা নাছিল।

বিচাৰ আদালতে আপীলকাৰীক দোষমুক্ত কৰাৰ স্পষ্ট আৰু পৰ্যাপ্ত কাৰণ আগবঢ়াইছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষমুক্ত কৰাৰ নিৰ্দেশত অধিক হস্তক্ষেপ কৰা উচিত নাছিল কিয়নো বিচাৰ আদালতে দিয়া কাৰণবোৰ অযুক্তিকৰ নাছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষমুক্ত কৰাৰ ৰায় বাতিল কৰাৰ সময়ত বিচাৰ আদালতে দিয়া কাৰণসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব নিদিলে বা খণ্ডন কৰা নাছিল। যদিও, দোষমুক্তকৰণৰ বিৰুদ্ধে আৰু দোষী সাব্যস্তকৰণৰ বিৰুদ্ধে কৰা আবেদনৰ মোকাবিলা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ক্ষমতাৰ সন্দৰ্ভত কোনো পাৰ্থক্য ৰখা হোৱা নাই আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সকলো প্ৰমাণ পুনৰীক্ষণ কৰাৰ আৰু স্বতন্ত্ৰ সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাৰ সম্পূৰ্ণ ক্ষমতা আছে, তথাপিও উচ্চ ন্যায়ালয়ে সাৱধানতা অৱলম্বন কৰি বিচাৰ আদালতৰ তথ্য বিকৃত বা অযুক্তিকৰ বুলি বিবেচনা নকৰালৈকে উলংঘা কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিব লাগে। দোষমুক্ত হোৱাৰ বিৰুদ্ধে দাখিল কৰা আবেদনৰ গোচৰৰ মোকাবিলা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ন্যায়িক দৃষ্টিভংগী সতৰ্ক, সাৱধান আৰু নিখুঁত হ'ব লাগিব। দুৰ্ভাগ্যজনকভাৱে, উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই নীতিসমূহক অৱহেলা কৰিছিল আৰু এক ভুল দৃষ্টিভংগী গ্ৰহণ কৰি দোষমুক্ত কৰাৰ এক উপযুক্ত আদেশত হস্তক্ষেপ কৰিছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আইনৰ ৩০২ ধাৰাত কৰা অপৰাধৰ বাবে আপীলকাৰীক দোষী সাব্যস্ত কৰি যাৱজ্জীৱন কাৰাদণ্ডৰ শাস্তি প্ৰদানৰ সিদ্ধান্ত বাহাল ৰাখিব নোৱাৰি। গতিকে আমি এই আপীল গ্ৰহণ কৰি ১৯৮৯ চনৰ ১১ আগষ্টৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায় বাতিল কৰিছোঁ। বিচাৰ আদালতে নিৰ্ধাৰণ কৰা অনুসৰি আপীলকাৰীৰ দোষমুক্ত হোৱাটো সমৰ্থন কৰা হৈছে। আপীলকাৰী যদি বৰ্তমান কাৰাগাৰত আছে, তেন্তে আন কোনো গোচৰত তেওঁৰ প্ৰয়োজন নহ'লে অবিলম্বে জিম্মাৰ পৰা মুকলি কৰি দিয়া হওক।

আপীল মঞ্জুৰ কৰা হ'ল।

অনুবাদ-কংকনা বৰা

জ্যেষ্ঠ অনুবাদক, অনুবাদ শাখা, গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়
.....

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হব।”